

Riksantikvarieämbetet
Avdelningen för arkeologiska undersökningar

RAPPORT UV ÖST 2004:55

ARKEOLOGISK FÖRUNDERÖKNING I FORM AV ANTIKVARISK KONTROLL

I sydsluttningen till Säterboplatsen

*Schaktning för ny högspänningsledning intill Säterboplatsen i Kolmården, Kvarsebo socken, Norrköpings kommun,
Östergötland*

Dnr:422-2034-2004

Johan Stenvall

Riksantikvarieämbetet

Avdelningen för arkeologiska undersökningar

UV Öst

Roxengatan 7, 582 73 Linköping

Tel. 013-24 47 00

Fax 013-10 13 24

uvost@raa.se

www.raa.se

Text och grafik Johan Stenvall

Utskrift RAÄ UV Öst, Linköping, 2004

Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, 801 82 Gävle. Dnr L 1999/3

© 2004 Riksantikvarieämbetet

Rapport UV Öst 2004:55

ISSN 1404-0875

Innehåll

Inledning 5

Topografi och fornlämningsmiljö 5

Genomförande och resultat 6

Referenser 7

Administrativa uppgifter 8

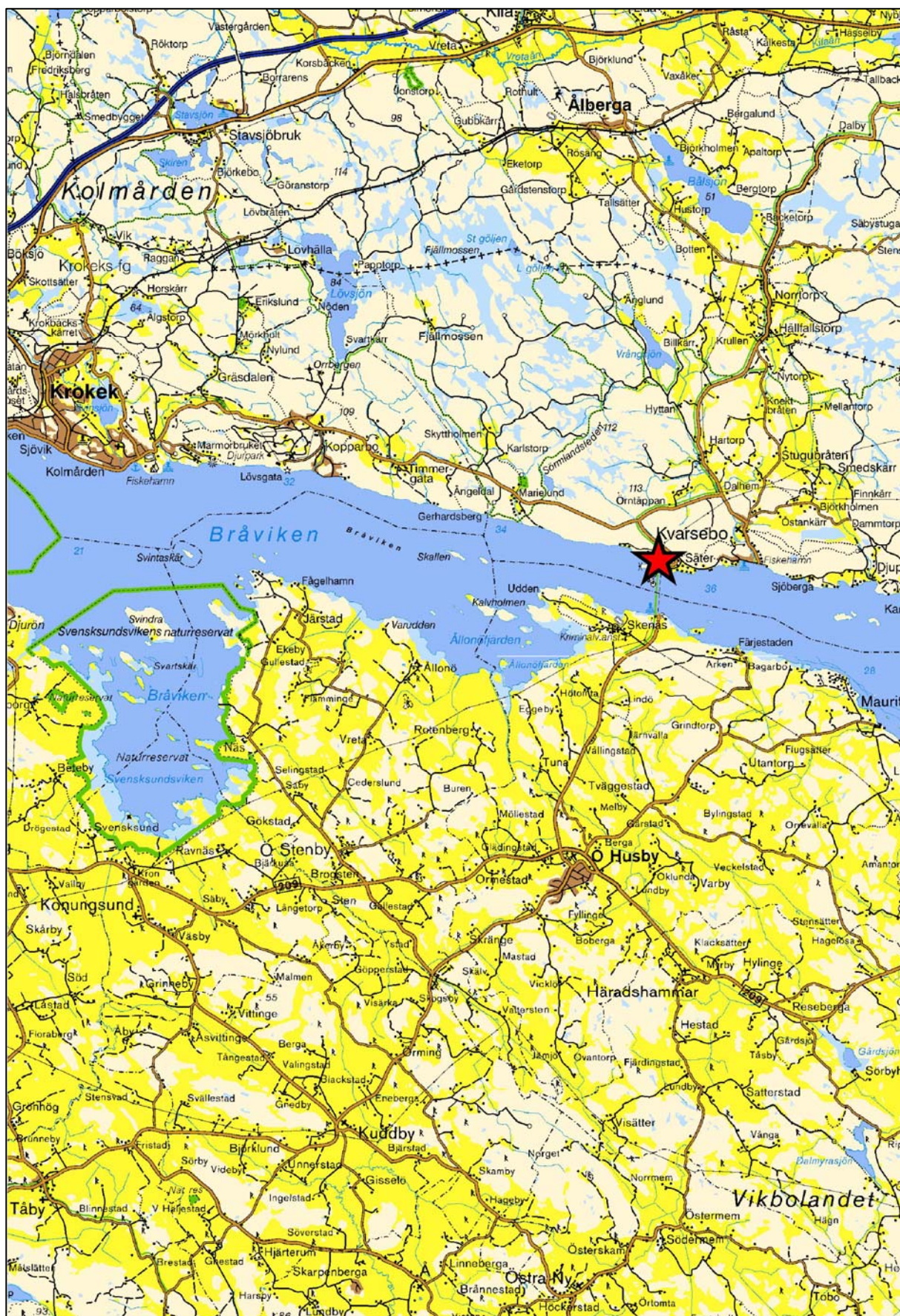

Fig 1. Utdrag ur Blå kartan med undersökningsplatsen markerad. Skala 1:100 000

I sydslutningen till Säterboplatsen

Vattenfall Eldistribution AB, Region Öst, avser att byta ut befintlig elkabel på två platser på ömse sidor av Bråviken. Arbetet gäller dels inom Säter 1:1, invid Kvarsebo, dels inom Skenäs 1:1, på södra sidan Bråviken, mitt emot Säter 1:1. På grund av detta gav Länsstyrelsen i Östergötland i uppdrag åt Riksantikvarieämbetet UV Öst att utföra en arkeologisk förundersökning i form av antikvarisk kontroll. Schaktningen kontrollerades på Kvarsebosidan där ett schakt togs upp mellan befintliga högspänningsstolpar. Anslutningsschaktet ned mot vattnet kontrollerades inte då detta parti är mycket brant och inga lämningar kunde förväntas. Schaktningen på Skenässidan bedömdes ej komma i konflikt med fasta fornlämningar och Vattenfall kunde utföra schaktningsarbetet utan antikvarisk kontroll.

Elkabeln, som vid schaktningsarbetet var i drift och transporterar 120 KV, bedömdes av montören ligga på ett djup av cirka 1 m. Under rådande omständigheter avbröts schaktkontrollen när orörd mark konstaterades i delar av schaktet. Dessutom bedömdes att den ytterligare schaktningen som var aktuell, cirka 10-20 m i delvis gamla schakt, inte skulle kontrolleras under dessa omständigheter. Inga anläggningar, konstruktioner eller fynd påträffades. UV Öst bedömer efter avslutad undersökning att kabeln kan förläggas som planerat.

Inledning

De planerade schaktningsarbetena kommer att ske i ett landskapsavsnitt som kännetecknas av talrika stenåldersboplatser. I anslutning till den planerade schaktningen vid Säter finns flera registrerade och delvis undersökta boplatser samt anteckningar om lösfynd. De välkända neolitiska Säterboplatserna, som möjligtvis är en enda stor sammanhängande boplatser, är väldokumenterade (RAÄ 13, 75). Utbredningen av boplatserna har dock ännu ej kunnat avgöras (se t ex Åkerlund 1996, Engström 1932). Säter är den första upptäckta neolitiska boplatserna utmed Bråviken (Åkerlund 1996:63). Många fler har lokaliserats sedan dess.

Topografi och fornlämningsmiljö

På den södra sidan ligger Skenäs. De nu berörda stolparna står på ett smalt impediment omgivet av sankare mark. Mot söder vidtar hagmark som tidigare varit odlad. Mot väster sluttar marken ned mot sankmark invid stranden. Närområdet har tidigare kontrollerats i samband med schaktning för kabel, utan indikationer på fornlämning (Kaliff, UV Öst, 1998). Skenäs skans, RAÄ 250 i Ö Husby socken, ligger cirka 150 m Ö om den aktuella schaktningen. I detta sammanhang bedömdes den nu aktuella schaktningen inte komma i konflikt med fasta fornlämningar varvid UV Öst föreslår att ledningen kan förläggas som planerat.

På den norra sidan ligger Säter. Utmed kolmårdsbranten har många neolitiska boplatser upptäckts sedan 1920-talet. De ligger på nivåer runt 25 möh men har även visat sig kunna påträffas på lägre nivåer. I områdets omedelbara närhet ligger den s k Säterboplatserna, RAÄ 13, som är konstaterad inom ett 90x70 m stort område men är ej avgränsat. Endast cirka 100 m från den nu aktuella schaktningsarbetet har keramikfragment påträffats (RAÄ 56). Dessutom har boplatserlämningar påträffats på minst ytterligare tre områden, RAÄ 70, 75 och 83.

Möjligtvis betyder detta att Säterboplatsen egentligen är en enda stor neolitisk boplats som täcker stora delar av Sätters sydsluttning. Alternativt har området i olika omgångar varit bebott in till bronsålder. Keramikfynd av bronsåldertyp har nämligen också gjorts inom området. Med stor sannolikhet kan det finnas neolitiska lämningar i sydsluttningen ned mot Bråviken, alternativt både neolitiska och bronsålderslämningar.

Genomförande och resultat

På Sättersidan av Bråviken där den nu aktuella schaktningen var planerad finns två kraftiga stolppar som byggdes på 1950-talet. Ledningen som passerar över dessa planeras nu att bytas ut. Ledningen levererar 120 KV och vid ankomst till platsen fick UV Öst information om att ledningen under schaktarbetet kommer att vara i drift. Dessutom uppgav platsledaren att det fanns uppgifter från 1950-talet om att den då nedlagda ledningen var för lång, och att denna inte kapades utan lades i långa slingor i marken, norr om stolparna. Därav bedömde UV Öst att schaktningen mellan kraftledningsstolparna och en mindre anslutningsstolpe, ett schakt på ungefär 20 m, inte skulle övervakas.

Ett schakt togs upp om cirka 5x5 m mellan stolparna. Uppgifter fanns också om att den befintliga kabeln skulle ligga på ett djup av cirka 1 m. Schaktet grävdes ned till mellan 0,9-1,0 m från dagens markyta. Då hade endast orörd mark påträffats på två små begränsade ytor cirka 0,7 m från dagens markyta. Resterande del av schaktet bestod av nedgrävningar för befintliga stolpar och kabel. Undergrunden bestod av ljus sand. Inga anläggningar konstruktioner eller fynd kunde konstateras.

Anslutningsschaktet ned mot sjön kontrollerades inte då det bedömdes vara en alldeles för brant sluttning samt ligga för lågt i landskapet för att lämningar skulle kunna förväntas.

UV Öst bedömer efter avslutad undersökning att kabeln kan förläggas som planerat.

Linköping i december 2004

Johan Stenvall

Referenser

Engström, T, och Thomasson, H. "Ett boplatssområde i Kvarsebo socken." *Stenåldersboplatser i Östergötland I*. Red: Arthur Nordén. Kungliga vitterhets historie- och antikvitetsakademiens handlingar, del 37-2:5. Stockholm 1932.

Åkerlund, A. 1996. *Human Responses to Shore Displacement*. Doktorsavhandling i arkeologi. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 16. Stockholm 1996.

Administrativa uppgifter

Riksantikvarieämbetets dnr: 422-2034-2004

Länsstyrelsens dnr och datum för beslutet: 431-7257-04, 2004-06-21.

Projektnummer: 1520590.

Undersökningstid: 1 september 2004

Projektgrupp: Pia Nilsson och Johan Stenvall

Undersökt yta: cirka 10 m².

Läge: Ekonomiska kartan, blad 9G 0j, x 6502146 y 1545870.

Koordinatsystem: Rikets, RT 90, 2,5 Gon V.

Dokumentationshandlingar: Denna rapport samt 7 bilder med digitalkamera.

Fynd: inga fynd.

Intrasisnr: ingen databas.

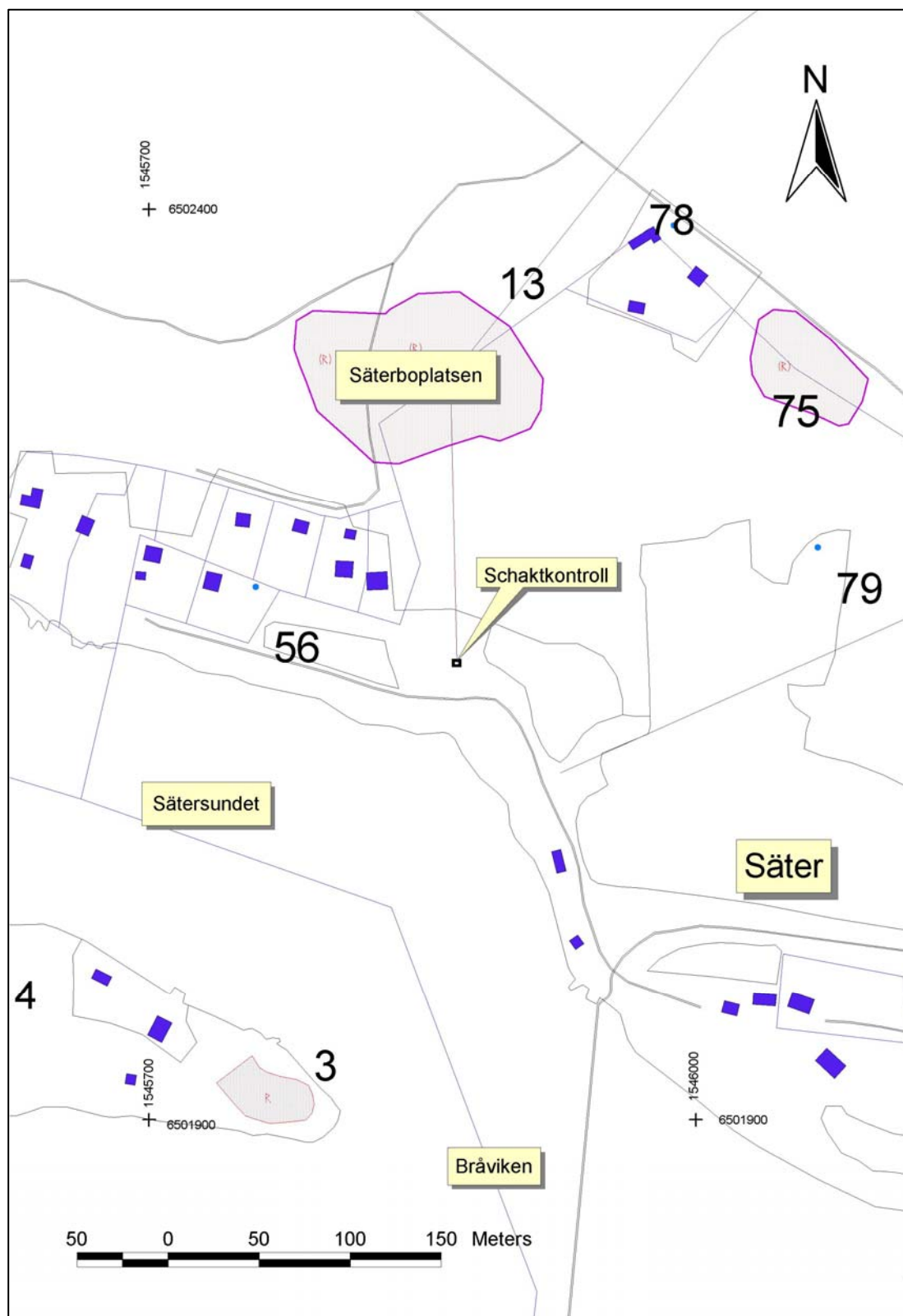

Fig 2. Utdrag ur ekonomiska kartans blad 9G 0j med schakt markerat. Siffror representerar registrerade fornlämningar, RAÄ-nummer.